

PROFESINIO RENGIMO TERMINŲ AIŠKINAMASIS
ANGLŲ-LIETUVIŲ KALBŲ ŽODYNĖLIS PRAKTIKAMS
Vilnius, 1998, 112 p.

Tai nedidelė knygelė (112 psl.), parengta PHARE Profesinio mokymo reformos programos koordinavimo centro. Žodynėlį rengė Violeta Rimkevičienė, Aurimas Juozaitis, Aldona Puteikienė, Aldona Vosyliūtė.

Pratarmėje nurodyti žodynėlio tikslai: siekti „vienodo pagrindinių profesinio rengimo sąvokų traktavimo“ ir „užtikrinti, kad darbas, nuveiktas įgyvendinant PHARE Profesinio mokymo reformos programą Lietuvoje, galėtų progresuoti turint tvirtą pagrindą vertimo problemoms spręsti“ (p. 3). Negerai, kad rengėjai išleido iš akių porą skaitytojui svarbių ir reikalingų dalykų – žodynėlio sandaros paaiškinimą ir lietuviškų terminų rodyklę.

Vartant žodynėlį į akis krinta keletas keistų jo bruožų. Pirma, terminai išspausdinti nelyginiame puslapyje, o kitas to paties lapo puslapis paliktas tuščias. Antra, abiejų kalbų terminai išspausdinti skirtingomis spalvomis (angliški terminai – rausva, o lietuviški – juoda). Terminų pateikimas dvejopas – abėcėlinis lizdinis (bet grafiškai lizdai neišskirti) ir nuorodinis. Po angliško termino dedamas brūkšnelis ir duodamas lietuviškas atitikmuo (didelis žodynėlio trūkumas, kad lietuviški terminai nesukirčiuoti), po jo – reikšmės aiškinimas. Dauguma rūšinių terminų dar pateikiami ir atskirai savo abėcėlinėje vietoje kaip nuorodiniai terminai, pvz.: *diagnostic assessment* – *diagnostinis vertinimas* (žr. *assessment*) (plg. *assessment* – *vertinimas* <...>, *diagnostic assessment* – *diagnostinis vertinimas* <...>). Nors pasitaiko rūšinių terminų, kurie nepateikiami atskirai kaip nuorodiniai terminai. Pavyzdžiui, termino *leadership* – *vadovavimas* lizde pateikiami rūšiniai terminai *action-centred leadership* – *į veiklą orientuotas vadovavimas*; *educative leadership* – *ugdomasis vadovavimas*; *situational leadership* – *situacinis vadovavimas*, tačiau atskirai kaip nuorodiniai pateikti tik terminai *action-centred leadership* – *į veiklą orientuotas vadovavimas* (žr. *leadership*) ir *educative leadership* – *ugdomasis vadovavimas* (žr. *leadership*) ir kt. Be to, rasta nuorodinių terminų, kurių nėra pagrindinio termino lizde, pvz.: *active learning* – *aktyvus*

mokymasis (žr. *learning*); *forms of learning* – mokymosi formos (žr. *learning*); *individual project/assignment* – individualus projektas/užduotis (žr. *project*). Neretai nuorodiniai rūšiniai terminai nesutampa su pagrindinio termino lizde pateiktaisiais, pvz.: *action plan* – veiksmų planas (žr. *plan*), *action planning* – veiksmų planavimas (žr. *planning*) (bet plg. *action plan/planning* – veiksmų planas/planavimas); *common skills* – bendrieji gebėjimai (žr. *core skills*) (bet plg. *core/key skills* – pagrindiniai gebėjimai); *distance learning* – distancinis, nuotolinis, neakivaizdinis mokymasis (žr. *learning*) (bet plg. *distance learning* – distancinis, nuotolinis, neakivaizdinis mokymasis/mokymas); *individualised learning* – individualizuotas mokymasis (žr. *learning*) (bet plg. *individualised learning* – individualizuotas mokymas); *in-service education and training (INSET)* – kvalifikacijos kėlimas/tobulinimas (žr. *education*) (bet plg. *in-service education and training (INSET)* – kvalifikacijos tobulinimas/kėlimas); *job profile* – profesijos paveikslas, profesinė charakteristika, kvalifikaciniai reikalavimai (bet plg. *job profiling* – kvalifikacinių reikalavimų, profesinių charakteristikų/paveikslų rengimas); *peer tutoring* – mokymas poroje (žr. *tutorial*) (bet plg. *peer tutoring* – mokymasis poroje). Įvairuoja ir dar kelių terminų pateikimas, pvz.: *management by objectives (MBO)* – vadyba, orientuota į uždavinius (=į uždavinius orientuota vadyba) (bet plg. *student-centered learning* – į studentą orientuotas mokymas); *action-centred leadership* – į veiklą orientuotas vadovavimas); *pilot* – bandyminis, eksperimentinis, pvz., projektas, institucija (bet plg. *writer* – „rašytojas“, rengėjas (pvz., mokymosi medžiagos)). Toks terminų pateikimo nevienodumas ir įvairavimas gali klaidinti skaitytoją ir apsunkinti naudojimąsi žodynėliu.

Kalbamajame žodynėlyje dažnai po kablelio arba po pasviro brūkšnio rasime du, tris, kartais keturis, penkis ir net šešis visai skirtingų reikšmių žodžius (neaišku, ar jie visi laikomi sinonimais) (atkreiptinas dėmesys į tai, kad jie turi tik vieną anglišką atitikmenį), o apibrėžimas visiems žodžiams duodamas tik vienas, pvz.: *acceptability* – tinkamumas, priimtinum, „daikto, veiksmo ar atlikto darbo laikymas adekvačiu, tinkamu, tenkinančiu reikalavimus“; *design* – projektavimas, kūrimas, modeliavimas, sumanymas, planas „bendras planavimas arba kūrimas“; *development* – plėtra, plėtojimas, plėtotė, rengimas, kūrimas, raida „augimo arba tobulėjimo veiksmas arba proce-

sas; ėjimas iš mažiau tobulo būvio į tobulesnį“; *fairness* – teisingumas, nešališkumas, garbingumas „bešališko, teisingo vertinimo proceso sąlygų užtikrinimas, pagrįstas nacionaliniais standartais“; *response* – atsakas, reakcija, atsakymas, atsakinėjimas „atsakas, išreikštas žodine arba kūno kalba“; *videotapes/films* – vaizdajuostės/filmai „vizualios paskaitos“, kurių judantys paveikslai ir dramos elementai gali padidinti motyvaciją. Naudinga pademonstruoti iki pradedant diskusijas, galima bet kada sustabdyti ir vėl diskutuoti“; *workshop* – pratybos/seminaras/praktinis mokymas dirbtuvėse „mokymo strategija, kai studentams suteikiama proga lavinti praktinius įgūdžius realioje arba imituojamoje situacijoje“ ir kt. Kartais duodami ir keli apibrėžimai, pažymėti raidėmis *a*, *b*, *c*, tačiau vėlgi reikia spėlioti, ar jie skiriami visiems pateiktiems terminams, pvz.: *education* – švietimas, mokslas, ugdymas, išsilavinimas a) „tikslingas procesas, kai asmeniui sudaromos sąlygos ir galimybės sistemingai įgyti žinių, gebėjimų ir vertybių per mokymo/mokymosi veiklą ugdymo institucijose“; b) „daugelio disciplinų studijų sritis, apimanti mokymą/mokymąsi, andragogiką, didaktiką, pedagogiką ir su jomis susijusias socialinių mokslų disciplinas“; c) „ugdymo institucijų sistemos veikla, sudaranti sąlygas asmeniui tobulėti“; *objective* – uždavinys, tikslas a) „specifinis teiginys apibrėžti rezultatus, kuriuos asmuo planuoja pasiekti“; b) „elgsenos (produkto) arba išraiškos (proceso) rezultatas, abiem atvejais susijęs su tuo, ką studentas privalo sugebėti atlikti“; c) „teiginys, apibrėžiantis tikėtinus, siektinus rezultatus kaip žinias, gebėjimus ir nuostatas“; *portfolio* – aplankas/portfelis a) „iš įvairių šaltinių per tam tikrą laiko periodą surinkti įrodymai, kurie pateikiami ir kaip pasiekimų įrodymai; terminas kartais vartojamas nurodyti talpyklą, į kurią kraunami įrodymai“; b) „studento arba mokytojo parengtų dokumentų rinkinys, reikalingas pademonstruoti jų pasiekimus ir sugebėjimus“. Nors yra keletas atvejų, kai nurodyta, kuriam terminui skiriamas vienas iš mažosiomis raidėmis pažymėtų apibrėžimų – terminas dar kartą parašytas prieš apibrėžimą, pvz.: *attendance* – lankymas, lankomumas a) *l a n k y m a s* – <...>; b) *l a n k o m u m a s* – <...>; *management* – vadyba, valdymas, vadovybė a) *v a d y b a*, *v a l d y m a s* – <...>; b) *v a d o v y b ė* – <...>. Čia jau reikšmių skyrimas geras, tik netinka pradžioje rašyti abu atitikmenis.

Keletas pastabų pasakytina ir dėl pačių terminų. Nors literatūros sąrašė ir nurodytas L. Jovaišos *Pedagogikos terminų žodynas* (toliau – PT), tačiau autoriai, pasirodo, buvo neapdairūs, nes, priešingu atveju, galėjo rasti jame terminui *verifikation* (= *verification*) – *verifikavimas* lietuvišką atitikmenį *tikrinimas* (plg. *tikrinimas*, *verification*, *Kontrolle*, *проверка* PT). Kam reikia vieną greta kito pateikti tarptautinį ir lietuvišką žodį, jei užtektų ir vieno, savo, žodžio, pvz.: *communication* – *komunikavimas*, *bendravimas*, *perdavimas*; *distance learning* – *distancinis*, *nuotolinis*, *neakivaizdinis mokymasis*; *learning contract/agreement* – *mokymosi kontraktas/sutartis*; *pilot* – *bandyminis*, *eksperimentinis*, pvz., *projektas*, *institucija* (beje, žodis *bandyminis* neteiktinas ir yra taisytinas žodžiu *bandomasis* – žr. *Terminologijos taisymai*, Vilnius, 1992); *validation* – *validumo/patikimumo patikrinimas*; *validity* – *validumas/patikimumas*. O kartais greta arba vietoj skolinio trūksta lietuviško atitikmens, pvz.: *ipsative assesement* – *ipsatyvus vertinimas*, *ipsative evaluation* – *ipsatyvus įvertinimas* (geriau *savęs vertinimas/saviverta*); *mentor* – *mentorius* (geriau *patarėjas*); *monitoring* – *monitoringas* (yra lietuviškas *stebėsena*).

Gausu terminų su dviem ir daugiau pažyminių, tik ar visi jie reikalingi, pvz.: *summative assessment* – *suminis*, *visuminis*, *baigiamasis*, *apibendrinamasis vertinimas*; *attainment* – *galutinis*, *baigiamasis pasiekimas*; *summative evaluation* – *suminis*, *visuminis*, *baigiamasis*, *apibendrinamasis įvertinimas*; *interpersonal skills* – *tarpasmeniniai/tarpusavio bendravimo gebėjimai*.

Žodynėlyje yra gramatiškai taisytinių terminų, pvz.: *group work* – *darbas grupėje* (= *grupinis darbas*); *peer tutoring* – *mokymas poroje* (= *porinis mokymas*); *team teaching* – *mokymas komandoje* (= *komandinis mokymas*); *group tutorial* – *mokymasis grupėje* (= *grupinis mokymasis*). Terminas *governance* – *tam tikra mokyklos ar koledžo valdymo forma* labiau panėši į aiškinimą.

Kai kurie terminai išvis neapibrėžti, pvz.: *LEA* (*local educational authorities*) – *regioninė švietimo administravimo institucija*; *entry* – *stojamasis (-ieji)* (pvz., *egzaminas*, *reikalavimai*); *school governors* – *mokyklos (valdytojų) taryba*; *grading* – *įvertinimas balais*; *inspection servi-*

ce – inspektavimo tarnyba; *inspection guidelines* – inspektavimo rekomendacijos; *occupational mapping* – profesijų žemėlapis sudarymas, profesijų grupavimas; *pack, package* – paketas, rinkinys; *pilot* – bandyminis, eksperimentinis, pvz., projektas, institucija; *support* – parama, pagalba, pritarimas. Kartais apibrėžimas nesuderintas su terminu, pvz.: *internal client* – vidinis klientas „tai organizacijoje dirbantis asmenys (=dirbantis asmuo), <...>“; *subject – dalykas (dėstomasis)* (=dėstomasis dalykas) „pagrindiniai studijų dėstomieji dalykai, į kuriuos suskirstoma ugdymo/studijų programa <...>“. Pasitaiko stiliaus nelygumų, skyrybos ir korektūros klaidų.

Nei tarp padėjėjų, pateikusių „vertingų patarimų ir siūlymų“ (p. 4), nei tarp pačių žodynėlio autorių nėra nė vieno kalbininko terminologo. Beje, recenzuojamas žodynėlis neapčiuotas ir Valstybinės lietuvių kalbos komisijos. Iš šioje recenzijoje minimų žiupsnelio žodynėlio trūkumų galima daryti išvadą, kad žodynėlis, nors ir gražiai išleistas, vis dėlto yra parengtas neatsakingai, taigi vargu ar jis „bus naudingas visiems – tiek teoretikams, tiek praktikams“ (p. 3), greičiau priešingai.

Palmira ZEMLEVIČIŪTĖ
Lietuvių kalbos institutas
P. Vileišio g. 5, LT-2055 Vilnius
E. paštas palmira@lki.lt

Gauta 2002-09-30